

Σεμινάριο

ΣΦΥΡΗΛΑΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ - Ο ΡΟΛΟΣ
ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ

Ανέστης Στάθης
Αναπληρωτής Γ. Γραμματέας & Γραμματέας Τύπου ΓΣΕΕ

Αθήνα,

14 Φεβρουαρίου 2011

Με την στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Φίλες και Φίλοι,

Συναδέλφισες και Συνάδελφοι,

1. Θέλω με την ευκαιρία της εισήγησης μου να σας καλωσορίσω στη χώρα μου και να ευχηθώ καλή επιτυχία στο σεμινάριο αυτό του ΕΚΑ σε συνεργασία με τα ρουμάνικα συνδικάτα.
2. Το θέμα της ένταξης στην αγορά εργασίας σε μία περίοδο όπου τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. πλήττονται από ανεργία και κοινωνικό αποκλεισμό, από την ευελιξία και την απασχολησιμότητα, από τον απορρύθμιση του κράτους-πρόνοιας, των **εργασιακών σχέσεων**, των συλλογικών συμβάσεων και των συλλογικών διαπραγματεύσεων, κλπ, αποτελεί για τα συνδικάτα **ουσιαστική προϋπόθεση** για την κοινωνική συνοχή, την αλληλεγγύη, την καταπολέμηση της φτώχειας και την οικονομική ανάπτυξη.
3. Στην κατεύθυνση αυτή το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής: ο κοινωνικός διάλογος αποτελεί στην Ευρώπη και στα κράτη-μέλη **ιστορικό μέσο** για την κάλυψη του κοινωνικού ελλείμματος που δημιουργούν οι εφαρμοζόμενες νεοφιλελεύθερες πολιτικές ή αποτελεί ουσιαστικό πεδίο διαπραγμάτευσης των κοινωνικών συνομιλητών για την διαμόρφωση και την υλοποίηση πολιτικών που προωθούν έμπρακτα και αποτελεσματικά την κοινωνική ένταξη, την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή;
4. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό, από την πλευρά της χώρας μας και άλλων μεσογειακών χωρών της Ευρώπης θα δυσκολευτεί να αναδείξει σοβαρά και ουσιαστικά στοιχεία από την μέχρι τώρα εμπειρία του κοινωνικού διαλόγου. Και αυτό γιατί πολλές φορές, σε αντίθεση με αυτό που συμβαίνει στις βόρειες χώρες της Ευρώπης, ο κοινωνικός διάλογος διεξάγεται επί ήδη ειλημμένων αποφάσεων και η συμμετοχή των κοινωνικών συνομιλητών περιορίζεται στην διαχείριση, στην πληροφόρηση και στην διατύπωση μιας άποψης επί των αποφάσεων. Όμως, η διαδικασία αυτή υπονομεύει και αποδυναμώνει τον ρόλο και την σημασία ενός ουσιαστικού διαλόγου, τουλάχιστον με τα κριτήρια που θέτουν γι' αυτόν τα συνδικάτα, έτσι ώστε να' ναι ωφέλιμος και αποτελεσματικός.

5. Φίλες και φίλοι,

Ιστορικά στον ευρωπαϊκό χώρο εντοπίζονται τρία επιμέρους συστήματα διαλόγου και κοινωνικών σχέσεων: α) Το συναινετικό σύστημα που συνδέεται με μακρά παράδοση κοινωνικής συναίνεσης και συλλογικής αυτονομίας με πλήρη νομοθετική πλαισίωση και ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών συνομιλητών (Σκανδιναβικές χώρες, Γερμανία, Αυστρία), β) Το ανταγωνιστικό σύστημα με έκδηλο το στοιχείο των κοινωνικών συγκρούσεων και με χαμηλό επίπεδο κοινωνικής συνεννόησης που συνοδεύεται κυρίως από την απόλυτη κυριαρχία των νομοθετικών ρυθμίσεων και την ισχυρή παρουσία του κρατικού παρεμβατισμού (Γαλλία και μεσογειακές χώρες της Ευρώπης) και γ) Το μεικτό σύστημα που παρουσιάζει ενδιάμεσες καταστάσεις με ανάμεικτα στοιχεία κοινωνικής συνεννόησης και σύγκρουσης (Βέλγιο και Ολλανδία).

6. Η Ελλάδα δεν συγκαταλέγεται στις χώρες με πολύ ισχυρή παράδοση κοινωνικού διαλόγου, όπως, άλλωστε συμβαίνει και στο σύνολο των χωρών της Μεσογείου. Σημαντικός ρόλος σε αυτή την εξέλιξη αποδίδεται στην μακρά περίοδο καταστρατήγησης των συνταγματικών ελευθεριών και του μη ομαλού πολιτικού και κοινοβουλευτικού βίου που εύλογα δεν ευνόησε την ανάπτυξη πρακτικών δημοκρατικού διαλόγου. Τα αυταρχικά καθεστώτα που κυριάρχησαν επί μακρόν στην ελληνική επικράτεια, και η αποκατάσταση των δημοκρατικών ελευθεριών μόλις το 1974 δεν θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν ανάλογες πολιτικές. Η παραδοσιακή μάλιστα κυριαρχία του έντονου κρατικού παρεμβατισμού, που επέζησε και διατηρήθηκε και στις περιόδους στοιχειώδους λειτουργίας των κοινοβουλευτικών θεσμών, παρέμεινε σε ισχύ και μετά την πτώση της επτάχρονης δικτατορίας, το 1974. Ο ασφυκτικός έλεγχος της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής από το Κράτος, η υποβάθμιση της συλλογικής αυτονομίας και η απουσία συμμετοχικών θεσμών στους εργασιακούς χώρους αποτελούν τα βασικά γνωρίσματα της μακράς πορείας του νεώτερου ελληνικού κράτους. Ο έντονος κρατικός παρεμβατισμός υποχωρεί στις αρχές της δεκαετίας του '80 με την καθιέρωση των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων, ενώ ήδη κατά την δεκαετία του '80 επιχειρείται η σύσταση θεσμών εργατικής συμμετοχής στις επιχειρήσεις, χωρίς ωστόσο το εγχείρημα αυτό να στεφθεί από επιτυχία λόγω της έλλειψης συμμετοχικής κουλτούρας στο πεδίο της ελληνικής αγοράς εργασίας. Το έλλειμμα αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην παραδοσιακή άρνηση της εργοδοσίας να παραχωρήσει συμμετοχικά δικαιώματα που θα περιόριζαν την «αυθεντία» του διευθυντικού δικαιώματος, σε συνδυασμό με την έκδηλη τάση μεγάλου

τμήματος των εργοδοτών προς αυταρχικές συμπεριφορές και υψηλότατο, ακόμη και σήμερα, βαθμό παραβιάσεων της εργατικής νομοθεσίας που κατατάσσει την Ελλάδα στην πρώτη θέση της Ευρώπης των 15. Στο ίδιο πάντοτε πλαίσιο της έντονης και συχνά παρεμβατικής κρατικής εξουσίας και της άρνησης των εργοδοτών να αποδεχθούν την ιδέα της συμμετοχής και του διαλόγου, είναι προφανές ότι και από την πλευρά της εκπροσώπησης της εργασίας, που επιλέγει την συγκρουσιακή τακτική στο πεδίο του κοινωνικού διαλόγου και των κοινωνικών σχέσεων, δεν υπάρχει περιθώριο αποδοχής των εννοιών της συμμετοχής και του διαλόγου που αντιμετωπίζονται επι μακρόν με έντονες επιφυλάξεις.

Το κλίμα αυτό κυριαρχεί στο κοινωνικό πεδίο στον ελληνικό χώρο μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70 και έχει ως αποτέλεσμα την ουσιαστική αποτυχία των θεσμών εργατικής συμμετοχής και διαλόγου που καθιερώνονται σε επιχειρησιακό επίπεδο κατά την δεκαετία του '80. Μια νέα κατάσταση αρχίζει να εκδηλώνεται κατά την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα ευνοούμενη από την δημιουργία νέων θεσμών διαλόγου και από την μεταρρύθμιση του συστήματος της συλλογικής διαπραγμάτευσης. Η δημιουργία της ΟΚΕ και η επίτευξη μιας ποικιλίας μορφών θεσμοθετημένου και άτυπου διαλόγου, υπό την επίδραση της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διακηρύσσει την αναγκαιότητα του κοινωνικού διαλόγου ως μέσου για την προώθηση των πολιτικών της, αποτελούν πρακτικές της νέας αυτής κατάστασης που διαμορφώνεται. Συνέπεια των τελευταίων εξελίξεων είναι το γεγονός ότι ο κοινωνικός διάλογος και η κοινωνική συνεννόηση αποκτούν μεγαλύτερα ερείσματα στην ελληνική κοινωνία. Σε αυτό το αποτέλεσμα συντελεί σε μεγάλο βαθμό η ευρεία πολιτική και κοινωνική συναίνεση που επιδεικνύεται για την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ.

Η ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου στην Ελλάδα συντελείται υπό την μορφή θεσμοθετημένων και μη θεσμοθετημένων πρακτικών σε εθνικό ή αποκεντρωμένο επίπεδο για θέματα που κυρίως άπτονται της αγοράς εργασίας αλλά και που αναφέρονται στο ευρύ πεδίο της κοινωνικής πολιτικής:

Ειδικότερα σε αυτό το πλαίσιο κατατάσσονται:

- Η δημιουργία συμμετοχικών θεσμών μέσα στις επιχειρήσεις
- Η μεταρρύθμιση του συστήματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων
- Η δημιουργία κατ' εξοχήν θεσμών κοινωνικού διαλόγου
- Η πρακτική του μη θεσμοθετημένου κοινωνικού διαλόγου
- Ο κοινωνικός διάλογος σε τοπικό επίπεδο, στην τοπική κοινωνία

7. Ειδικότερα στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων οι μορφές κοινωνικού διαλόγου που παρατηρούνται στην χώρα μας αναφέρονται: α) στους θεσμούς εργατικής συμμετοχής στις επιχειρήσεις, β) στο σύστημα της συλλογικής διαπραγμάτευσης και την επέκτασή τους στην Δημόσια Διοίκηση.

Πιο συγκεκριμένα, βασικά ζητήματα ρύθμισης στο πλαίσιο της συλλογικής διαπραγμάτευσης και ειδικότερα αυτής που διεξάγεται σε εθνικό γενικό επίπεδο (ΕΓΣΕΕ) και δίδει τον τόνο στις ειδικότερες ΣΣΕ που ακολουθούν είναι τα εξής:

- Η ρύθμιση του περιεχομένου των εργασιακών σχέσεων, η αύξηση της απασχόλησης και η αντιμετώπιση του φαινομένου της ανεργίας στο πλαίσιο ευρύτερων οικονομικών και αναπτυξιακών στόχων.
- Η ακρίβεια και η στήριξη της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων
- Η παρέμβαση σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας, ποιότητας της εργασίας, επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ευέλικτων μορφών απασχόλησης.
- Η ισότητα μεταχείρισης ανάμεσα στα δύο φύλλα
- Η εκδήλωση μορφών κοινωνικής αλληλεγγύης με συγκεκριμένο περιεχόμενο ρυθμίσεων και καθορισμό πηγών άντλησης των αναγκαίων οικονομικών πόρων.

Παράλληλα, με τις επιμέρους εκφράσεις θεσμοθετημένου κοινωνικού διαλόγου, εκδηλώνεται και μια ανάπτυξη πρωτοβουλιών και πρακτικών κοινωνικού διαλόγου σε εθνικό επίπεδο, ως άτυπες διαδικασίες με την μορφή διμερών ή τριμερών επαφών μεταξύ κυβέρνησης και κοινωνικών συνομιλητών.

8. Φίλες και Φίλοι,

Οι πρόσφατες νομοθετικές παρεμβάσεις, που ουσιαστικά επιβλήθηκαν από το Μνημόνιο δανεισμού της χώρας μας, εκτός των άλλων, στον τομέα των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, των εργασιακών σχέσεων, του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης κλπ. υπονόμωσε στην Ελλάδα τον ρόλο και την σημασία του κοινωνικού διαλόγου για την κοινωνική ένταξη και γενικότερα για την χάραξη και άσκηση παρεμβάσεων στο πεδίο της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Παράλληλα, οι πρόσφατες νομοθετικές παρεμβάσεις ανέδειξαν την έλλειψη παράδοσης και κουλτούρας διαλόγου κυρίως από το κράτος, που διατηρεί την παρεμβατική του κυριαρχία, περιθωριοποιώντας την ουσιαστική και

τεκμηριωμένη συμμετοχή των κοινωνικών συνομιλητών και ιδιαίτερα των συνδικάτων ως κύριων εκπροσώπων της μισθωτής εργασίας.

9. Οι παρατηρήσεις αυτές σημαίνουν ότι η κοινωνική ένταξη δεν συνάδει με την υπονόμευση του κοινωνικού διαλόγου. Αντίθετα, στις συνθήκες της οικονομικής κρίσης και ύφεσης που πλήττει την Ευρώπη και την χώρα μας και των συνεπειών που υφίσταται κύρια ο κόσμος της μισθωτής εργασίας (ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός, μείωση των εισοδημάτων, κλπ), απαιτείται έγκαιρα και ουσιαστικά να καλυφθεί ουσιαστικά το έλλειμμα στην ανάπτυξη πρακτικών κοινωνικού διαλόγου, στην κατεύθυνση συστηματοποιημένων τοπικών, περιφερειακών και εθνικών δομών, συλλογικής αυτονομίας, διαπραγμάτευσης και σύνθεσης των διαφορετικών τεκμηριωμένων απόψεων των συνομιλητών σε επιμέρους ή συνολικά ζητήματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, μιας αποτελεσματικής κινητήριας διαδικασίας για την οικονομική και κοινωνική έξοδο από την κρίση.

Επομένως το ζήτημα του κοινωνικού διαλόγου και του ρόλου των συνδικάτων, αναδεικνύεται καθοριστικής σημασίας για τις χώρες μας αλλά και για ολόκληρη την Ευρώπη.

Αν βέβαια θέλουμε να ορθώσουμε την κοινωνική αντίσταση των Ευρωπαίων πολιτών, απέναντι στην ισοπεδωτική και αντεργατική Νεοφιλελεύθερη Ευρωπαϊκή πολιτική.

Είναι αναγκαίο και απαραίτητο να προωθήσουμε και να επιβάλλουμε τον ουσιαστικό, κοινωνικό και συνδικαλιστικό διάλογο και την εργατική συμμετοχή.

Ευχαριστώ πολύ